SINTAGMA „RELAȚII INTERNAȚIONALE” ÎN PUBLICAȚII ENCICLOPEDICE

THE SYNTAGMA ”INTERNATIONAL RELATIONS” IN ENCICLOPAEDIC PUBLICATIONS

Svetlana CEBOTARI[1]

REZUMAT

În studiul de față se face o trecere în revistă a principalelor realizări științifice în evoluția terminului „relații internaționale” prin prisma cercetărilor enciclopedice.

***Cuvinte-cheie**: relații internaționale, enciclopedie, terminologice, național, universal.*

ABSTRACT

In the present study is made a review of the main scientific achievements in terminological evolution of ”international relations” through the encyclopaedic research.

***Keywords:** international relations, encyclopaedia, terminology, national, universal.*

Numeroasele mutații politice, economice și sociale din ultimele decenii ale sec. XX – începutul celui de-al XXI-lea au schimbat esențial tabloul lumii și au stat la baza unor transformări evidente ale relațiilor internaționale. Actualmente, relațiile internaționale cuprind practic toate sferele vieții sociale – de la cele comerciale până la cele culturale, sportive. De asemenea, nu mai puțin interes prezintă și actorii în componența cărora intră statele, organizațiile nonguvernamentale. În literatura contemporană, relațiile internaționale, care își au etimonul în limbile romano-germanice, deseori sunt înțelese ca relații politice, ca sferă de interes și activitate a statelor, ca sferă a relațiilor de putere și influență. O altă definiție reprezintă relațiile internaționale ca raporturi dintre state și organizațiile nonguvernamentale; partide, companii, persoane fizice din diferite state. Încercările de a ieși din limitele relațiilor interstatale fac ca relațiile internaționale să fie percepute ca „totalitatea relațiilor integraționiste, care se formează în societatea umană”. O astfel de interpretare însă scoate în evidență întrebarea vizând participanții sau actorii relațiilor internaționale.

Astfel, în „Dicționarul de Politică Oxford”, prin termenul de relații internaționale se subînțelege disciplina care studiază interacțiunea dintre state și, într-un sens mai larg, funcționarea sistemului internațional ca întreg. Relațiile internaționale pot fi concepute ca un domeniu multidisciplinar concentrând aspecte internaționale ale politicii, economiei, istoriei, dreptului și sociologiei, fie ca o metadisciplină care se axează pe structurile sistemice și modelele de interacțiune ale speciei umane luate ca întreg… De asemenea, termenul se referă la totalitatea interacțiunilor în cadrul sistemului internațional, accentul fiind pus pe relațiile dintre state, deși, alți agenți colectivi, cum sunt corporațiile multinaționale, grupurile de interese transnaționale și organizațiile internaționale au un rol important [1].

[1] **Svetlana Cebotari**, doctor în politologie, Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Departamentul Relații Internaționale, Universitatea de Stat din Moldova.

Pentru G. Evans și J. Newnham, în „Dicționar de Relații Internaționale", publicat pentru Penguin Books în 1998, termenul de relații internaționale este folosit cu scopul de a numi ansamblul tuturor interacțiunilor dintre actorii statali dincolo de frontierele de stat/state. Termenul (*boundary*) poate fi comparat cu politica internațională (*international politics*), deși este mai larg decât aceasta. Politica internațională este considerată unul din subdomeniile relațiilor internaționale, în realitate cel mai important dintre acestea. Astfel, dreptul internațional (*international law*) face parte din relațiile internaționale, dar nu și din politica internațională. Dreptul este constituit, în esență, în forma sa obișnuită, din interacțiunile dintre actorii statali. În mod similar, relațiile economice internaționale fac parte din relațiile internaționale, dar nu și din politica internațională. Relațiile internaționale reprezintă un domeniu de studiu interdisciplinar și eterogen [2].

Prezintă interes definiția dată în „Ențiclopedia Bulgariei" („Енциклопедия България"). Astfel, *relațiile internaționale* reprezintă cooperarea în domeniul social-politic a colaboratorilor științifici din domeniul relațiilor internaționale și politicii externe. De asemenea, teoria și practica relațiilor internaționale presupune reglarea politico-ideologică a problemelor pe arena internațională, existența pașnică, dezarmarea, lupta pentru dezarmare, precum și cooperarea în diferite domenii [3].

Relațiile internaționale, în dicționarul „Conceptele și noțiunile de bază ale diplomației" elaborat de cercetătorii din Republica Moldova V. Beniuc și Gh. Rusnac, reprezintă ansamblul raporturilor oficiale sau neoficiale, politice, economice sau de altă natură, pe care le întreține un stat cu alte state ori cu alți subiecți de drept internațional, organizații și organisme internaționale. Relațiile internaționale pot fi guvernamentale sau neguvernamentale. În prima categorie un loc de seamă îl ocupă relațiile diplomatice – formă oficială consacrată de dreptul internațional, prin care se poate atesta existența unor raporturi politice normale intre state. Relațiile internaționale de nivel oficial pot fi stabilite, de asemenea, între state și mișcări de eliberare națională, între state și organizații internaționale sau societăți transnaționale, se dezvoltă și la nivel neguvernamental prin contracte, deseori instituționalizate de către diverse asociații și societăți naționale. Colaborarea bi/multilaterală a dus la apariția unor intense raporturi economice, culturale, sportive, care se extind tot mai mult, făcând ca noțiunea de relații internaționale să se îmbogățească și să se nuanțeze necontenit. Caracterul permanent, sistemic și eficient al relațiilor internaționale se asigură prin acorduri, tratate și alte instrumente juridice, iar desfășurarea lor este realizată prin intermediul misiunilor diplomatice și consulare, al agenților economici, comisiilor mixte, reprezentanțelor cu profil variat, agenților locali. Conferințele internaționale, vizitele de stat la cele mai diverse niveluri au o însemnătate deosebită în dezvoltarea relațiilor internaționale [4].

Una dintre cele mai voluminoase enciclopedii elaborate în URSS a fost „Bolișaia Sovetskaia Ențiclopedia" („Большая Советская Энциклопедия" – **БСЭ**), apărută în trei ediții: prima ediție – 1926–1947, cuprinzând 66 de volume; cea de-a doua ediție – 1949–1958 cu 49 de volume, plus două volume suplimentare – unul dedicat URSS, iar altul cuprizând indici alfabetici; a treia ediție – 1959–1978, cu 30 de volume. Dacă e să analizăm conținutul enciclopediei, atunci în volumele celor trei ediții lipsește termenul de „relații internaționale", acest fenomen fiind reprezentat prin termenii de „politică externă" care desemnează activitatea statului în sistemul relațiilor

internaționale, sau „diplomație" ca mijloc de realizare a politicii externe a statului în raport cu alți subiecți ai dreptului internațional. Merită totuși atenție cel de-al cincisprezecelea volum al Enciclopediei, ultima ediție, în care este prezent termenul de „cooperare internațională". Astfel, cooperarea internațională reprezintă un proces obiectiv al dezvoltării multilaterale a legăturilor economice, tehnico-științifice dintre diferite state sau grupuri de state, dintre două sau mai multe sisteme social-economice, politice – socialist și capitalist în baza principiului independenței, egalității și a beneficiului reciproc. De asemenea, colaborarea economică adevărată este axată pe principiile respectării suveranității și egalității popoarelor [7]. Într-o formă mai succintă, în această perioadă, în Uniunea Sovietică se editează „Mica Enciclopedie Sovietică" („Малая Советская Энциклопедия" – МСЭ), care cunoaște de asemenea trei ediții: 1928–1931 în zece volume; 1933–1941, 1947 în 11 volume; 1958–1960 cu 10 volume. În acest context, referindu-ne la „relații internaționale", atunci, ca și în „Bolșaia Sovetskaia Ențiclopedia", acestui termen, practic, nu i se acordă atenție, fenomenul fiind desemnat prin termenii de „politică externă" sau cel de „diplomație". Actualmente, în Federația Rusă, din 2004 este în proces de editare „Bolșaia Rossiiskaia Ențiclopedia" („Большая Российская Энциклопедия"); până în 2011 au fost publicate 17 volume [8].

În „The New Encyclopedia Britannica", cea dea 15-a ediție, volumul 21, este prezent termenul de „relații internaționale" (*International Relations*). În cadrul acestui compartiment, fenomenul relațiilor internaționale este supus analizei din punct de vedere istoric, cât și din perspectiva sistemelor internaționale. Sunt analizate relațiile dintre state în perioada Primului Război Mondial 1871–1914, sistemul Bismarck 1871–1890, impactul imperialismului și industrialismului asupra relațiilor internaționale, contradicțiile dintre militarism și pacifism 1914, perspectivele crizei din Balcani 1907–1914, criza din 1917. De asemenea, în acest compartiment sun analizați actorii internaționali, state, alianțe politico-militare, organizații internaționale [9].

Termenul „relații internaționale" este prezent în publicațiile enciclopedice europene. Pentru prima dată în Spania, în 2008, sub conducerea lui Juan Carlos Pereira se publică lucrarea enciclopedică în care este analizată istoria apariției și dezvoltării relațiilor internaționale prin prisma corelației interdisciplinare, ținându-se cont de transformările politice spațial-temporale, este elaborat „Noul dicționar de relații internaționale și politică externă" („Nuevo diccionario de relaciones internacionales y política exterior") [11]. Pe de o parte, lucrarea conține termeni istorici, caracteristici istoriei relațiilor internaționale, iar pe de altă parte toți acei termeni de bază, împrumutați din alte discipline, care actualmente ne permit o mai bună comprehensiune a vieții internaționale, a proceselor care au loc pe arena politică internațională. La elaborarea dicționarului un rol important îl are spațiul. Societatea internațională a evoluat de la eurocentrism la globalism, ceea ce a permis autorului să încorporeze termeni, arii regionale, procese de cooperare internațională etc.

În „Encyclopedia Americana", prima ediție apărută în 1829, prin termenul de „relații internaționale" se înțeleg relațiile dintre națiuni în domeniul politic, economic, cultural, militar. De asemenea, aceste relații includ subiecți ai politicii internaționale, diplomației, economiei, dreptului internațional, comunicării internaționale, precum și ai organizațiilor internaționale [10].

În linii generale, în edițiile enciclopedice, noțiunea de „relații internaționale"

a evoluat în funcție de specificul epocii, cunoștințelor în domeniu, însă ținându-se cont și de politica statului respectiv în domeniul vizat.

BIBLIOGRAFIE:

1. *Dicționar de Politică Oxford*. Ed. Univers Enciclopedic, București, 2001, p. 379.

2. G.Evans, J.Newnham. *Dicționar de Relații Internaționale* .Ed. Universal Dalsi, 2001, p. 284.

3. *Енциклопедия България.* Българска Академия на Науките. Том. 4, София, 1984, с. 168.

4. V. Beniuc, Gh. Rusnac. *Conceptele și noțiunile de bază ale diplomației*. Ed.„Tipografia Centrală", Chișinău, 1998, p. 129-130.

5. *Большая Советская Энциклопедия.*

6. *Большая Советская Энциклопедия.*

4. *Большая Советская Энциклопедия.* Изд-тво „Советская Энциклопедия". Том 15, Москва, 1974, стр. 609.

5. http://enc-dic.com/politic/Mezhdunarodnye-Otnoshenija-3167.html (accesat: 14.07.2014).

6. *The New Encyclopeadia Britanica.*The 15-th Edition,The Chicago,1991,vol.N-21,p.732-744.

7. *Encyclopedia Americana. International.* Edition „Grolierincorporated", vol. 15, 1994, p. 314.

8. http://www.madrimasd.org/informacionidi/noticias/noticia.asp?id=37969 (accesat: 14.07.2014).